

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİŐİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 72 Ağustos 2020 & Volume: 13 Issue: 72 August 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ADALET MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER STRESLERİNİN PSİKOLOĞİK İYİ OLUŞLARI ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ROLÜ* THE PREDICTING ROLE OF CAREER STRESS ON PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF JUSTICE VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS

Faruk Caner YAM**

Öz

Bu araştırmada adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeylerinin, psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda bu araştırmada, öğrencilerin kariyer stresi ve psikolojik iyi oluş puanlarının cinsiyet, okudukları bölümü isteyerek seçip seçmeme durumlarına ve iş bulmaya yönelik umut düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Ege Bölgesi'nde bir ilde bulunan Adalet Meslek Yüksekokulu'ndaki 148 kadın ve 76 erkek olmak üzere 224 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kariyer Stres Ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada okudukları bölümü istemeyerek seçen öğrencilerin kariyer stres düzeylerinin isteyerek seçen öğrencilerden daha yüksek olduğu ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mezuniyet sonrasında iş bulmaya yönelik umudu fazla olan öğrencilerin, iş bulmaya yönelik umudu az olan öğrencilere göre kariyer streslerinin düşük ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak, araştırmada kariyer stresinin psikolojik iyi oluşu negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulu Öğrencisi, Kariyer Stresi, Psikolojik İyi Oluş, Umut.

Abstract

In this study, it was aimed to investigate the predictive role of career stress levels of the students of the vocational high school of justice on their psychological well-being levels. At the same time, in this study, it was investigated whether the students' career stress and psychological well-being scores differ significantly according to their gender, their unwillingness to choose the department they read and their level of hope for finding a job. The study group of the research consists of 224 university students, including 148 women and 76 men in the Vocational School of Justice in a province in the Aegean Region. Career Stress Scale and Psychological Well-Being Scale were used as data collection tools. In the study, the career stress levels of students who unwillingly chose the department they read were found to be higher than those who voluntarily chose and psychological well-being levels were lower. In addition, it was found that students with high hope for finding a job after graduation had lower career stresses and also higher levels of psychological well-being than those who had little hope for finding a job. Finally, it was concluded in the research that career stress significantly predicted psychological well-being in a negative way.

Keywords: Career Stress, Hope, Psychological Well-Being, Vocational School Student.

* Bu çalışma 26-28 Ekim tarihinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi bünyesinde düzenlenen Uluslararası 100. Yıl Eğitim Sempozyumu'nda sunulan sözlü bildirisinin genişletilmiş halidir.

** Öğr. Gör., Gaziosmanpaőa Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu, ORCID:0000-0001-8392-9576., farukcaner.yam@gop.edu.tr

1.GİRİŞ

Üniversite öğrencilerin için hayatlarındaki en önemli konulardan birisi mezuniyet sonra iş bulma konusudur (Üzüm, Uçkun ve Uçkun, 2018). Sürekli olarak değişmekte olan ekonomik ve toplumsal hayat kariyerlerin henüz başında olan üniversite öğrencilerinde geleceğe yönelik mesleki açıdan stres yaşamalarına neden olabilmektedir (De Vos ve ark., 2009; Duru ve Gültekin, 2019). Bu nedenle üniversite öğrencileri mezuniyet sonrasında ilişkin iş bulma baskısı ve kaygısı ile karşı karşıya kalabilmektedirler (Özden ve Sertel-Berk, 2017). Üniversite öğrencileri okul yaşamları boyunca ekonomik, sosyal, akademik ve kariyer planlamaları gibi birçok alanda sorun yaşadıklarının bildirmişlerdir (Crespi ve Becker, 1999; Edwards, Hershberger, Russell ve Market, 2001). Ancak yapılan çalışmalarda üniversite öğrencilerinin kariyerlerine yönelik hissetmiş oldukları stres ve kaygıyı ilk sırada belirttikleri saptanmıştır (Kim, 2003; Rottinghaus, Jenkins ve Jantzer, 2009). Diğer açıdan üniversite öğrencilerinin kariyerlerine dair hissetmiş oldukları kaygı ve stres düzeylerinin, onların tüm yaşam alanları üzerinde etkili olduğu bildirilmektedir (Fouad ve ark., 2006; Multon ve ark., 2001). Yukarıdaki açıklamalardan da görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin stres kaynaklarının başında kariyerlerine dair kaygıların olduğu görülmektedir.

Stres, vücudun üzerinde oluşan baskı, rahatsız edici, hoş olmayan durumlar karşısında verdiği spesifik olmayan tepkilerdir (Selye, 1976). Diğer bir tanımda ise stres tanımı bireyin çevresiyle arasında gerçekleşen, birey tarafından dayanma sınırının aşılacağı ve iyilik halinin bozulacağı şeklinde değerlendirmesi ile ortaya çıkan etkileşim olarak ifade edilmektedir (Folkman ve Lazarus, 1984). Her iki tanımdan da anlaşılacağı üzere stres, bireyin fiziksel ve ruhsal dünyası üzerinde tehdit oluşturan koşullar altında ortaya çıkan bir tepkidir. Bireylerin fiziksel ve ruhsal dünyası üzerinde tehdit oluşturan ekonomik, sosyal ve toplumsal birçok tehdit unsuru bulunduğu ortamda, üniversite öğrencilerin gelecekte üzerinde etkili olacak en önemli faktör olan kariyerlerine ilişkin stres hissetmeleri kaçınılmazdır (Turpcu ve Akyurt, 2018). Çünkü bireylerin kariyerleri ile ilgili kararsızlıkları, kariyerleri ile ilgili bilgi eksiklikleri, mezuniyet sonrası iş bulma konusu üniversite öğrencileri üzerinde etkili olan önemli bir stres kaynağıdır (Choi ve ark., 2011; Crespi ve Becker, 1999). Hatta bu stres üniversite öğrencileri üzerinde yüksek depresyon (Rottinghaus, Jenkins ve Jantzer, 2009), umutsuzluk (Üstün ve ark., 2014), işsizlik kaygısı (Çakmak ve Hevedanlı, 2005 ;Dursun ve Aytaç, 2012) ve düşük psikolojik iyi oluş (Found ve ark., 2006) gibi olumsuz durumlara neden olduğu ifade edilmektedir.

Ryff (1989) iyi oluş kavramını bireyin içinde bulunduğu hayattaki tüm koşullara karşı, göstermiş olduğu karşı varoluşsal meydan çabaları olarak tanımlamaktadır. (Ryff, 1989). Psikolojik iyi oluş kendini kabul, olumlu sosyal ilişkiler, özerk olma ve davranma, çevresini kontrol edebilme, yaşamın anlamı ve kendini geliştirmesi motivasyonu olmak üzere altı boyuttan oluşan bir yapı olarak ifade edilmektedir (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002). Psikolojik iyi oluş bireyin tüm yaşam alanlarından etkilenen dinamik bir yapıdır (Ryan ve Deci, 2001). Tanımdan da anlaşılacağı üzere psikolojik iyi oluş bireyin yaşamının tehdit eden stres kaynaklarından etkileneneği görülmektedir. Çünkü stres bireylerin göre günlük yaşan uyumlarını ve iyilik halini zorlayan, tehlike altına sokan ve bozan bir etkidir (Folkman ve Lazarus, 1984). Bireylerin herhangi alanda yaşamış olduğu stresini onların psikolojik iyi oluşları üzerinde olumsuz yönde etkili olduğu ifade edilmektedir (Cohen, Kessler ve Gordon, 1995; Dougall ve Baum, 2012). Üniversite öğrencilerinin stres kaynakları içerisinde kariyerlerine dair stres faktörlerinin ilk sırada bulunması (Gizir, 2005; Kim, 2003; Rottinghaus, Jenkins ve Jantzer, 2009), onların kariyer streslerinin psikolojik iyi oluşları üzerinde etkili olacağını göstermektedir. Nitekim yapılan araştırmalarda da kariyer stresi yüksek olan üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bolton ve Oatley, 1987; Found ve ark., 2006; Günay ve Çelik, 2019).

Umut, bireyin, belirli bir hedefe ulaşma isteği ve çabasını içermektedir (Snyder ve ark., 2002). Umut aynı zamanda bireyin hayatını yaşamaya değer görmesi ve geleceğe yönelik pozitif bir bakış açısının bulunması olarak da tanımlanmaktadır (Zournazi, 2004). Snyder'e (2002) umudun sadece bir duygu olmadığını, bireyin bilişsel ve motivasyonel süreçlerinin etkileşimden oluşan bir yapı olduğunu ifade etmektedir. Bireylerin yüksek umut düzeyine sahip olmalarının yaşam doyumlarının, kariyer hedeflerini, eğitim hayatlarını ve akademik yılmazlıklarının olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Snyder, Cheavens ve Sympson, 1997, Snyder, 2005). Yapılan bazı çalışmalarda üniversite öğrencilerinin mezuniyet sonrası işsizlik kaygıları ile umut düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Küçük, Usta ve Torpuş, 2019). Umut kavramının tanımı ve yapılan araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı kariyer stresi bireylerin umut düzeyleri üzerinde ve umut düzeylerinin üniversite öğrencilerin kariyer stresleri üzerinde etkili olan bir faktör olabileceğine işaret etmektedir. Çünkü umut düzeyi yüksek olan bireylerin

geleceğe dair olumlu bir bakış açısı geliştirdikleri ve karşılatışları zorluklara karşı daha dayanıklı oldukları ifade edilmektedir (Carr, 2011; Kemer ve Atik, 2005; Snyder, 2002). Bu nedenle okuduğu meslekte gelecekte iş bulmaya dair umut düzeyi yüksek olan üniversite öğrencilerinin kariyer streslerinin daha düşük olabileceği göze çarpmaktadır.

Üniversite öğrencileri için önemli bir konu olan mezuniyet sonrası iş bulmaya yönelik streslerinin, onların psikolojik sağlıkları üzerinde etkili olan önemli bir faktör olduğu ifade edilmekte ve bu durumun üniversite öğrencilerinin yaşam kalitelerinin olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Dursun ve Aytaç, 2012; Found ve ark., 2006; Üstün ve ark., 2014). Tüm bu gerekçelerle bu araştırmada adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeylerinin psikolojik iyi oluşları üzerindeki yordayıcı rolünü incelemek amaçlanmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1-Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve kariyer stres puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

2-Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve kariyer stresi puanlarının okudukları bölümü isteyerek seçip seçmeme durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

3-Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeyleri okudukları bölümden iş bulmaya yönelik umut düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

4-Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri okudukları bölümden iş bulmaya yönelik umut düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

5-Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeyleri psikolojik iyi oluş düzeylerinin anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma ilişkisel tarama modelinde bir tasarlanmış bir çalışmadır. İlişkisel tarama modeli, korelasyonel araştırma desenlerinden olup, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için kullanılan araştırma desendir (Büyüköztürk ve ark., 2017).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışmanın verileri Ege Bölgesinde bir ilde bulunan Adalet Meslek Yüksekokulu'ndaki öğrencilerden toplanmıştır. Çalışma grubu 148 kadın ve 76 erkek olmak üzere 224 katılımcıdan oluşmaktadır. Öğrencilerin yaşları 17 ile 23 arasında değişmekte ve yaş ortalamaları 19.79 olarak hesaplanmıştır. Diğer açıdan çalışma grubundaki öğrencilerin 133'ü birinci sınıf ve 91'i ikinci sınıfa devam etmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerden demografik bilgileri, sınıf düzeyleri, okudukları bölümü isteyerek seçip seçmeme durumları, okudukları bölümden geleceğe yönelik iş bulmaya dair umut düzeyleri ile ilgili bilgilerin alınması için kullanıla yarı yapılandırılmış anket formudur.

2.3.2. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Ölçme aracı Diener ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilmiş ve Telef (2013) tarafından uyarlanan Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek sekiz madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Telef (2013) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve analiz sonucunda elde edilen model uyum indekslerine göre ($X^2/df= 4.64$, RMSEA= .08, SRMR= .04, GFI= .96, NFI= .94, RFI= .92, CFI= 0.95 ve IFI= .95) ölçeğin yapısının Türk örneklemini üzerinde iyi uyum gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Diğer açıdan uyarlama çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .80 olarak bulunmuştur (Telef, 2013).

Bu çalışmadaki örneklem grubundan elde edilen veriler üzerinden Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise .88 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Kariyer Stresi Ölçeği: Choi ve arkadaşları (2011) tarafından üniversite öğrencilerinin kariyerleriyle stresleri ölçmek için geliştirilen Özden ve Sertel-Berk (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçme aracı üç alt boyut ve yirmi maddeden oluşmaktadır. Özden ve Sertel-Berk (2017) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında, ölçeğin yapısının açımlayıcı faktör analizi ile incelemişler varsayın %64'ünü açıklayan üç boyutlu bir yapı elde etmişlerdir. Elde ettikleri bu yapının ölçeğin orijinal yapısı ile örtüştüğünü ve bu nedenle ölçeğin yapısının Türk örneklemini geçerli olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmacılar (Özden ve Sertel-Berk, 2017) ölçeğin uyarlama çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı hesaplamışlar sırasıyla ölçeğin tümü için .94, kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği boyutu için .89, dışsal çatışma boyutu için .85 ve iş bulma baskısı boyutu için .86 olarak bulmuşlardır.

Bu çalışmadaki örneklem grubundan elde edilen veriler üzerinden Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla ölçeğin toplam puanı için .93, kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği boyutu için .92, dışsal çatışma boyutu için .76 ve iş bulma baskısı boyutu için .83 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Öncelikli olarak ölçme araçları internet tabanlı hale getirilmiştir. Ardın çalışma yapılacak olan öğrenci grubuna ölçme araçlarına ait çalışma linki gönderilmiştir. Ölçme araçlarının en üstünde gönüllü katılım formu eklenmiş ve çalışmanın gönüllük esasına göre yapıldığı katılımcılara iletilmiştir. Ardından gelen veriler SPP23 programına yüklenmiştir. Toplam 237 katılımcıdan dönüt sağlanmış, yanlış ve eksik doldurduğu tespit edilen 13 katılımcının verileri çalışma dışında tutularak, toplamda 224 katılımcı ile çalışma sürdürülmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Öncelikli olarak çalışmada elde edilen verilerin betimleyici istatistikleri (ortalama, basıklık ve çarpıklık değerleri) hesaplanmıştır. Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile kariyer stres puanlarının cinsiyete ve okudukları bölümü isteyerek seçip seçmeme durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklemli t testi ile analiz edebilmiştir. Diğer açıdan Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin okudukları bölümden iş bulmaya yönelik umularına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü ANOVA, kariyer stres düzeylerinin okudukları bölümden yönelik iş bulmaya yönelik umutlarına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis H Testi incelenmiştir. Veriler normal dağılım göstermesine rağmen ikiden fazla grup ortalamalarının karşılaştırıldığı parametrik ve parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar vermeden önce varyansların homojenliği Levene F Testi ile incelemiş ve sonuçları ilgili tabloların altında sunulmuştur. Ayrıca psikolojik iyi oluş ile kariyer stresi ve alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çapımı ile analiz edilmiştir. Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeylerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolü hiyerarşik regresyon analizi ile incelenmiştir. Regresyon analizi yapılmadan önce çoklu bağlantı koşulları olan VIF ve tolerans değerleri incelemiş, çoklu normal dağılım için hata terimlerine ait histogram ve P-P plot grafikleri değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Ölçme Araçlarından Elde Edilen Verilere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmada elde edilen verilerin betimleyici istatistiklerine dair bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	N	$\bar{x}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
PİO	224	39.87	10.54	-.446	-.296
KS-T	224	46.85	17.65	-.441	-.570
KBBE	224	21.86	10.08	.726	-.322
DÇ	224	8.08	4.06	.924	-.094
İBB	224	16.98	6.08	.007	-.571

Not: PİO: Psikolojik İyi Oluş; KS-T: Kariyer Stresi Toplam, KBBE: Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği, DÇ: Dışsal Çatışma, İBB: İş Bulma Baskısı

Araştırmada elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını incelemek için basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Alan yazında verilen normal dağılıma sahip olduğunun ifade edilebilmesi için basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1.5 ile -1.5 arasında bulunması gerektiği söylenmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tablo 1’e bakıldığı zaman tüm değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin önerilen referans aralığında bulunduğu ve bu sonuçlara verilerin normal dağılım koşuluna uyduğu söylenebilir.

3.2. Cinsiyete Göre Psikolojik İyi Oluş ve Kariyer Stresine İlişkin Bulgular

Araştırmada “Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve kariyer stresi puanları cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” soruna yanıt aramak için yapılan t testi sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Adalet MYO Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş ve Kariyer Stresi Puanlarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p
PİO	Erkek	76	44.55	11.37	222	-1.02	.16
	Kadın	148	48.03	10.10			
KS-T	Erkek	76	48.03	10.10		1.40	.32
	Kadın	148	44.55	5.63			
KBBE	Erkek	76	20.64	10.56		1.29	.20
	Kadın	148	22.47	9.80			
DÇ	Erkek	76	7.83	3.56		.474	.64
	Kadın	148	8.10	4.13			
İBB	Erkek	76	16.07	6.39		1.61	.11
	Kadın	148	17.45	5.88			

*p<.05, Not: PİO: Psikolojik İyi Oluş; KS-T: Kariyer Stresi Toplam, KBBE: Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği, DÇ: Dışsal Çatışma, İBB: İş Bulma Baskısı

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin psikolojik iyi oluş, kariyer stresi ve alt boyutlarından alınan puanlar cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır (p>.05).

3.3. Okuduğu Bölümü İsteyerek Seçip Seçmeme Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluş ve Kariyer Stres Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmada “Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve kariyer stresi puanları okudukları bölümü isteyerek seçip seçmemelerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” soruna yanıt aramak için yapılan t testi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Adalet MYO Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş ve Kariyer Stresi Toplam Puanlarının Okudukları Bölümü İsteyerek Seçip Seçmeme Durumlarına Göre T-testi Sonuçları

Değişkenler	İsteyerek Seçim	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
PİO	Evet	164	40.71	10.32	222	1.98	.048***
	Hayır	60	37.58	10.90			
KS-T	Evet	164	44.61	16.84		-3.20	.002**
	Hayır	60	52.97	18.48			
KBBE	Evet	164	20.34	9.31		-3.82	.000*
	Hayır	60	25.98	10.99			
DÇ	Evet	164	7.54	3.84		-2.88	.004**
	Hayır	60	9.28	4.42			
İBB	Evet	164	16.73	6.22		-1.06	.29
	Hayır	60	17.70				

*p<.001; **p<.01; ***p<.05, Not: PİO: Psikolojik İyi Oluş; KS-T: Kariyer Stresi Toplam, KBBE: Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği, DÇ: Dışsal Çatışma, İBB: İş Bulma Baskısı

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin psikolojik iyi oluş ve kariyer stresleri puanları okudukları bölümü isteyerek seçip seçmeme durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu sonuçlara göre okudukları bölümü isteyerek seçmeyen öğrencilerin kariyer stres toplam puanları ($\bar{x}$ =52.97) okudukları bölümü isteyerek seçen üniversite öğrencilerinden ($\bar{x}$ = 44.61) anlamlı olarak daha yüksektir. Bu anlamlı farklılaşma Tablo 3 incelendiği zaman bu farklılaşmanın kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği ile dışsal çatışma boyutlarında da meydana geldiği görülmektedir. Öğrencilerin okudukları bölümü isteyerek seçip seçmeme durumlarına göre iş bulma baskısı boyutunda anlamlı bir farklılaşma oluşmamıştır. Diğer açıdan okudukları bölümü isteyerek seçen öğrencilerin psikolojik iyi oluş puanları ($\bar{x}$ = 40.71) da bölümünü istemeyerek seçen öğrencilerden istatistiksel olarak daha yüksek olduğu görülmüştür ($\bar{x}$ = 37.58).

3.4. Okuduğu Bölümden İş Bulmaya Yönelik Umud Algılarına Göre Psikolojik İyi Oluş ve Kariyer Stres Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmada “Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres toplam puanları okudukları bölümden iş bulmaya yönelik umut algılarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” soruna yanıt aramak için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Adalet Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kariyer Stres Toplam Puanları Okudukları Bölümden İş Bulmaya Yönelik Umud Algılarına Göre Kruskal Wallis H Testi

Değişkenler	İş Bulmaya Yönelik Umud Algısı	n	X̄	Ss	Sıra Ortalaması	X ²	p	Fark (Dunnett’s C)
Kariyer Stresi	¹ Hiç Yok	14	50.14	23.70	119.32		.000*	2-4
	² Biraz Var	67	52.64	17.70	134.01			2-5
	³ Yeteri Kadar	87	48.72	16.69	120.29	29.76		3-4
	⁴ Çok Var	40	36.55	12.10	74.80			3-5
	⁵ Çok Fazla	16	35.25	14.44	68.38			
	Toplam		224	40.70	14.74			

* p < .001, (Not: Varyansların Homojenliği için Yapılan Levene’s Testi (F) = 4.70; p = .003; p < .05)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü kariyer stresi puanlarının iş bulmaya yönelik umud algısı değişkeni içerisinde varyanslar homojen olarak dağılmadığı için parametrik olmayan Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi sonucuna göre Adalet MYO öğrencilerinin okudukları bölümden iş bulmaya yönelik umud algılarına göre kariyer stres puanları anlamlı olarak farklılaşmıştır [X²(5) = 29.76; p < .001]. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılması için gruplar arası karşılaştırma (Post-Hoc) testlerinden Dunnett’s C gruplar arası karşılaştırma testi yapılmıştır. Yapılan gruplar arası karşılaştırma testine göre bazı ikili gruplar arasında anlamlı farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İkili gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için Man White U testi yapılmıştır ve Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. İkili Gruplar Karşılaştırması İçin Yapılan Man White U Testi Sonuçları

İkili Gruplar (Umud)	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Biraz Var	67	64,45	4318.00	640.000	-4.509	.000*
Çok Var	40	36.50	1460.00			
Biraz Var	67	46.61	3123.00	227.000	-3.563	.000*
Çok Fazla Var	16	22.69	363.00			
Yeteri Kadar Var	87	7.57	6314.00	994.000	-3.873	.000*
Çok Var	40	45.35	1814.00			
Yeteri Kadar Var	87	55,81	4855.00	364.500	-3.019	.003**
Çok Fazla Var	14	31.28	500.50			

*p < 001; **p < .01

Tablo 5 incelendiği zaman okuduğu bölümden geleceğe yönelik iş bulma yönelik umudum “biraz var” diyen öğrencilerin kariyer stres düzeyleri ($\bar{x}$ =52.65), okuduğu bölümden geleceğe yönelik iş bulma umudum “çok var” ($\bar{x}$ =36.55) ve “çok fazla var” ($\bar{x}$ =36.25) diyenlerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı şekilde okuduğu bölümden geleceğe yönelik iş bulma umudum “yeteri kadar var” diyen öğrencilerin kariyer stres düzeyleri ($\bar{x}$ =48.72) okuduğu bölümden geleceğe yönelik iş bulma umudu “çok var” ($\bar{x}$ =36.55) ve “çok fazla var” ($\bar{x}$ =36.25) diyenlerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmada “Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin okudukları bölümden iş bulmaya yönelik umud algılarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” soruna yanıt aramak için yapılan tek yönlü ANOVA Testi sonuçları Tablo 6’ da sunulmuştur.

Tablo 6. Adalet MYO Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Okudukları Bölümden İş Bulmaya Umud Algılarına Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	İş Bulmaya Yönelik Umud	n	$\bar{x}$	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Fark (Tukey)
Psikolojik Oluş	¹ Hiç Yok	14	39.50	11.47	Gruplar arası	2465.39	4	616.35	6.05	.000*	2-4
	² Biraz Var	67	38.82	10.20	Grup içi	22329.85	219	101.96			2-5
	³ Yeteri Kadar	87	39.89	10.73	Toplam	24795.25	223				5-4
	⁴ Çok Var	40	43.95	8.83							
	⁵ Çok Fazla	16	48.13	7.27							
	Toplam	224	39.87	10.54							

*p < .01. (Not: Varyansların Homojenliği için Yapılan Levene's Testi (F) = 1.51; p = .20 p > .05)

Yapılan analiz sonucuna göre adalet myo öğrencilerinin okudukları bölümden iş bulmaya yönelik umut düzeyine göre psikolojik iyi oluş puanları anlamlı olarak farklılaşmıştır (F_{219,4}= 6.95; p < .001). Yapılan çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre okuduğu bölümden geleceğe yönelik iş bulma umudum "biraz var" diyen öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ($\bar{x}$ =38.82), okuduğu bölümden geleceğe yönelik iş bulma umudum "çok var" ($\bar{x}$ =43.95) ve "çok fazla var" ($\bar{x}$ =48.12) diyenlerden anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür.

3.5. Kariyer Stresinin Psikolojik İyi Oluş Üzerindeki Yordayıcı Etkisine Dair Bulgular

Araştırmada "Adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeyleri psikolojik iyi oluşları üzerinde anlamlı bir yordayıcı rolü bulunmakta mıdır" sorusuna yanıt aramak için hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi yapılmadan önce eşitliğe dahil edilecek olan değişkenlerin arasındaki ilişkileri incelemek için Perason Korelasyon Katsayısı hesaplanmış ve sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

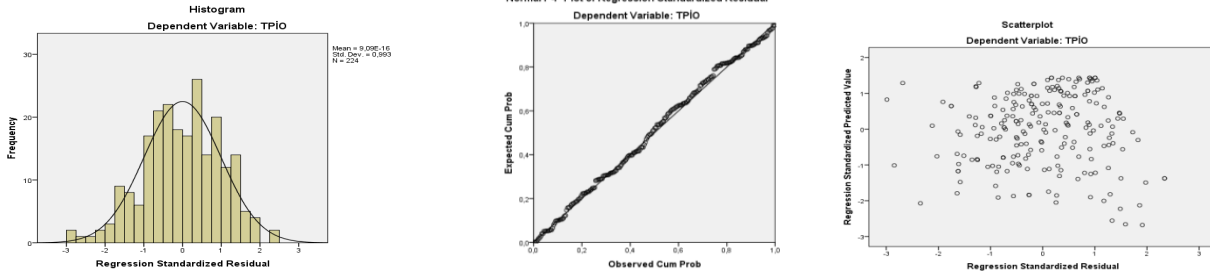
Tablo 7. Hiyerarşik Regresyon Analizine Dahil Edilecek Olan Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	$\bar{x}$	S	PİO	KBBE	DÇ
PİO	39.87	10.54	-		
KBBE	21.86	10.08	-.41**	-	
DÇ	8.08	4.06	-.33**	.57**	-
İBB	16.98	6.08	-.34**	.71**	.46**

*p<.01, Not: PİO: Psikolojik İyi Oluş; KS-T: Kariyer Stresi Toplam, KBBE: Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği, DÇ: Dışsal Çatışma, İBB: İş Bulma Baskısı.

Tablo 7'de görüldüğü PİO ile KBB (r = -.41, p<.01), DÇ (r = -.33, p<.01) ve İBB (r = -.34, p<.01) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan ölçeğin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir (p<.01).

Hiyerarşik regresyon analizine dahil edilecek olan verilerin normal dağılımını değerlendirmek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Verilere ait çarpıklık ve basıklık katsayılarının alan yazında önerilen +1.5 ve -1.5 değerleri arasında olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 1). Bu sonuçlar değişkenlerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Ayrıca regresyon analizinde çoklu bağlantı sorununu olmaması için varyans artış faktörünün (VIF) 10'dan küçük ve tolerans değerlerinin .20'den büyük olması gerektiği ifade edilmektedir.(Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu araştırmadaki tolerans değerleri .42 ile 1.00 arasında, varyans büyütme faktörü (VIF) 1.00 ile 2.32 arasında değiştiği gözlenmiştir (bkz. Tablo 8) . Bu sonuçlar çoklu bağlantı sorununun olmadığına işaret etmektedir (Büyüköztürk ve ark. 2017). Ayrıca çoklu regresyon analizinde çoklu normal dağılımın olması gerektiği ifade edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu durumun hata terimlerinin normal dağılıma sahip olup olmadığı incelenerek karar verilmesi önerilmektedir. Çünkü regresyon analizindeki hata terimlerinin normal dağılıma sahip olması çoklu normal dağılımı sağlayan bir koşul olarak kabul edilmektedir (Fox ve Weisberg, 2019). Bu koşulun kontrolü için hata terimlerine ait histogram, P-P plot ve saçılma diyagramları aşağıda sunulmuştur.

Yukarıdaki grafikler incelendiği zaman hata terimlerinin normal dağılıma sahip olduğu ve çoklu normal dağılıma ilişkin koşulun da sağladığı değerlendirilmiştir. Tüm koşulları kontrol edildikten, kariyer stresinin psikolojik iyi oluş üzerindeki yordayıcı rolüne ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Tablo 8' de sunulmuştur.

Tablo 8. Hiyerarşik Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Adımlar	Değişkenler	B	SH	β	t	Tolerans	VIF	ΔR^2 (Düzeltilmiş)
Birinci Adım	Sabit	46.761	1.97		31.734*			.11
	Dışsal Çatışma	-.86	.16	-.33	-5.242*	1.000	1.000	
İkinci Adım	Sabit	51.631	1.99		25.835*			.15
	Dışsal Çatışma	-.57	.18	-.22	-3.195**	.794	1.260	
	İş Bulma Baskısı	-.42	.12	-.24	-3.507**	.794	1.260	
Üçüncü Adım	Sabit	51.545	1.96		26.182*			.17
	Dışsal Çatışma	-.36	.19	-.14	-1.857	.667	1.500	
	İş Bulma Baskısı	-.16	.15	-.096	-1.110	.496	2.014	
	Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği	-.28	.098	-.26	-2.787*	.420	2.382	

*p<.001; **p<.01

İlk adımda eşitliğe girilen dışsal çatışma değişkeni, psikolojik iyi oluş düzeyini anlamlı bir şekilde yordamıştır [$F_{221,1}=27.48$; $p<.001$]. Dışsal çatışma değişkeni, psikolojik iyi oluş düzeyine ilişkin varyansın %11'ni açıklamıştır. Bu aşamada akademik başarı değişkeninin standardize Beta değeri -.33 hesaplanmıştır ($p<.001$). Bu sonuca göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyerleri ile ilgili dışsal çatışma düzeyleri arttıkça psikolojik iyi oluş düzeylerinde azalmanın meydana geleceği görülmektedir.

İkinci adımda eşitliğe iş bulma baskısı değişkeni eklenmiş ve bu değişkenin psikolojik iyi oluş düzeyini anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır [$F_{221,2}=20.59$; $p<.001$]. Bu adımda dışsal çatışma değişkeninin toplam varyansa katkısı sabit tutulduğunda, iş bulma baskısı değişkeninin psikolojik iyi oluş düzeyine ilişkin varyansın %4'ünü açıklamaktadır. Ayrıca ikinci adımda iş bulma baskısı değişkenini eklenmesiyle birlikte ile dışsal çatışma değişkeninin modele katkısı azalmış, ancak katkısı hala anlamlıdır ($\beta=-.22$; $p<.01$). Bu adımda iş bulma baskısı değişkenine ait standardize Beta değeri -.24 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin üzerinde hissetmiş oldukları iş bulma baskıları arttıkça, psikolojik iyi oluşları azalmaktadır.

Son adımda eşitliğe kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği değişkeni girilmiş ve bu değişkenin psikolojik iyi oluşu anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir [$F_{220,3}=16.74$; $p<.001$]. Bu adımda kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği değişkeninin eklenmesi ile birlikte diğer değişkenlerin son modeldeki katkıları anlamsız hale gelmiştir. Kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği değişkeninin son adımda tek başına varyansın %17'sini açıklama gücü elde etmiştir. Bu aşamada kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği değişkeninin değişkeni için Beta değeri -.26 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği düzeyleri yükseldikçe psikolojik iyi oluş düzeylerinin azalacağına işaret etmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer streslerinin psikolojik iyi oluşları üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin kariyer stresleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, okuduğu bölümü isteyerek seçip seçmeme okuduğu bölümden iş bulmaya yönelik umut algısı değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek araştırmanın diğer amaçlarının oluşturmaktadır.

Araştırmanın ilk bulgusuna göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres toplam puanları ile alt puanları cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Alan yazında araştırmanın bu bulgusunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Yılmaz (2019) öğretmen adayları üzerinde yapmış olduğu araştırmasında kariyer stres puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığına ulaşmıştır. Yine yapılan başka bir çalışmada kariyer stres puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma elde edilmemiştir (Dursun ve Karagün, 2009). Alan yazında kariyer stresi ile cinsiyet arasındaki benzer ilişkiyi rapor eden başka çalışmalarda bulunmaktadır (Bozdam ve Taşgın, 2011; Çevik ve Öneren, 2018; Doğan ve Çoban, 2009; Bilgici ve Deniz, 2016). Fakat alan yazında kariyer stresinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşan bazı çalışmalar da bulunmaktadır (Üzüm, Uçkun ve Uçkun, 2018). Ancak yapılan çalışmaların birçoğunda üniversite öğrencilerinin kariyer streslerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mezuniyet sonrası tüm üniversite öğrencilerinin iş bulma ve kariyer fırsatları ile ilgili şartların ortak olduğu düşünüldüğünde cinsiyetin kariyer stresi üzerinde bir farklılaşma oluşturmamasının beklenen bir sonuç olduğu ifade edilebilir. Tüm bu sonuçlara bakarak üniversitede okuyan erkek ve kadın öğrencilerin aynı düzeyde kariyerler stresi yaşadıkları söylenebilir.

Araştırmanın ikinci bulgusuna göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Alan yazındaki bazı araştırmalar bu çalışmanın bulgusunu desteklemektedir. Tuzgöl-Dost (2006) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasından öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını sonucuna ulaşmıştır. Başka bir çalışmada 18-64 yaşa aralığında bireylerin iyi oluş düzeyleri incelenmiş ve cinsiyet değişkeninin iyi oluş puanları üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür (Fugl-Meyer, Melin ve Fugl-Meyer, 2002). Alan yazında bu bulguyu destekleyen başka araştırmalar da bulunmaktadır (Katja ve ark., 2002; Saygın, 2008). Ancak alan yazında psikolojik iyi oluş düzeyinin kadın bireylerin lehine anlamlı olarak farklılaştığını rapor eden çalışmalarda bulunmaktadır (Cenkseven ve Akbaş, 2007; Ryff ve Singer, 2008). Bu sonuçlara göre cinsiyetin psikolojik iyi oluş üzerinde farklı etkileri olan çalışma sonuçları rapor edilmiştir. Cinsiyetin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisine araştırma sonuçlarının farklılaşmasına bireylerin içinde bulunduğu kültürel ve çevresel faktörlerin etkili olabileceği düşünülebilir ya da çalışmanın yapıldığı grubun başka dinamiklerinin bu farklılaşmaya neden olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın üçüncü bulgusuna göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeyleri okuduğu bölümü isteyerek seçip seçmeme durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmıştır. Bu sonuca göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinden okuduğu bölümü isteyerek seçmeyen öğrencilerin daha fazla kariyer stresi yaşadıkları, kariyer belirsizliği ve dışsal çatışmayı daha fazla yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında bu ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmamasına karşın bu araştırma bulgusu kariyer kararsızlığı ile ilgili yapılan araştırma sonuçları ile tartışılmıştır. Çünkü okunan bir bölümü isteyerek seçip seçmeme durumu kariyer kararsızlığı ile ilişkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Sampson ve ark., 2004). Aynı zamanda kariyer belirsizliği kariyer stresinin alt boyutunu oluşturmaktadır. Alan yazın incelendiğinde kariyer belirsizliğinin üniversite öğrencilerinde strese neden olduğunu sonucuna ulaşan araştırmalar bulunmaktadır (Büyükgöze Kavas ve Topkaya, 2014; Lipshits-Braziler, Gati ve Tatar, 2015; Lipshits-Braziler, Braunstein-Bercovitz ve Kapach-Royf, 2018; Miller ve Rottinghaus, 2014). Bu araştırmaların sonucuna göre üniversite öğrencilerinin en çok zorlandıkları konunun başında kariyer belirsizliği ve kararsızlıklarının geldiği ve bu durumun üniversite öğrencilerinde kariyer stresine neden olduğu ifade edilmektedir. Mevcut araştırmada ele alınan değişken olan okuduğu bölümü isteyerek seçip seçmeme durumu bireyin kariyer kararıyla doğrudan ilişki olduğu için bireylerin kariyer belirsizlikleri üzerinde etkili olacağından bu durumun üniversite öğrencilerinin kariyer stresini arttıracığı düşünülebilir.

Araştırmanın dördüncü bulgusuna göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri okudukları bölümü isteyerek seçip seçmeme durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre okuduğu bölümü isteyerek seçmeyen üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri okuduğu bölümü isteyerek seçen öğrencilerden anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmektedir. Alan yazında araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Zhou ve Xu (2013) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında kariyer kararsızlığı yaşayan öğrencilerin kaygıların psikolojik iyi oluş düzeylerinin azaldığını rapor etmişlerdir. Aynı şekilde Walker ve

Peterson (2012) kariyeri kararsızlığı yaşayan bireylerin depresyon düzeylerinin yüksek olduğu ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Alan yazından benzer sonuçları ifade eden başka çalışmalar da bulunmaktadır (Skinner, Edge, Altman ve Sherwood, 2003; Ryff, 2014). Ayrıca stres ile psikolojik iyi oluş arasındaki negatif ilişki göz önüne alındığında bireylerin kariyer streslerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin olumsuz etkilemesinin teorik olarak da mümkün olduğu söylenebilir. Çünkü Folkman ve Lazarus (1984) stresin bireylerin iyilik hallerini bozan bir durum olduğunu ifade etmektedir. Tüm bu açıklamalara bakılarak üniversite öğrencilerinin bölümü isteyerek seçip seçmeme durumu bireylerde kariyer stresini arttırdığı ve bu stresin bireylerin iyilik hallerinin olumsuz bir şekilde etkileyerek psikolojik iyi oluşlarının azalmasına neden olabileceği ifade edilebilir.

Araştırmanın beşinci bulgusuna göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin okuduğu bölümden gelecekte iş bulmaya yönelik umut algısına göre kariyer stres puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre okuduğu bölümden gelecekte iş bulmaya yönelik umudu düşük olan adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres puanları, okuduğu bölümden gelecekte iş bulmaya yönelik umudu yüksek olan adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres puanlarından anlamlı bir şekilde yüksektir. Diğer bir ifade ile üniversite öğrencilerinin gelecekte iş bulmaya yönelik umut düzeylerinin düşük olması kariyer streslerinin arttırmaktadır. Alan yazında bu sonucu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Aslan (2015) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada işsizlik kaygısı ile umutsuzluk arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yine yapılan başka bir çalışmada iş bulma ümidi olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerinin incelendiği bir çalışmada, gelecekte iş bulma ümidi düşük olan üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Dursun ve Aytaç, 2009). Eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada mezuniyet sonrası iş bulmaya yönelik umudun kaygıları üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, iş bulmaya yönelik umudun düşük olan öğrencilerin kaygılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Doğan ve Çoban, 2009). Alan yazında üniversite öğrencilerinin mezuniyet sonrası iş bulmaya yönelik umut düzeyleri ile kariyer stresleri arasında benzer bulguları rapor eden başka çalışmalar da bulunmaktadır (Dereli ve Kabataş, 2009; Ryff, 2014; Küçük, Usta ve Torpuş, 2019). Sonuç olarak mevcut araştırma bulgusu ile alan yazındaki araştırmaların bulgularının benzer olduğu ve üniversite öğrencilerinin okuduğu bölümden gelecekte iş bulmaya yönelik umut algılarının kariyer stresleri üzerinde etkili olan önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Araştırmanın altıncı bulgusuna göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin okuduğu bölümden gelecekte iş bulmaya yönelik umut algısına göre psikolojik iyi oluş düzeylerini anlamlı bir şekilde farklılaştırmıştır. Başka bir ifadeyle okuduğu bölümden gelecekte iş bulmaya yönelik umudu düşük olan adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri, okuduğu bölümden gelecekte iş bulmaya yönelik umudu yüksek olan adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinde anlamlı bir şekilde düşüktür. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada işsizlik kaygısı ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında negatif ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Taşgın, Bozbeyikli ve Boğazhyan, 2017). Alan yazın incelendiğinde bireylerin herhangi bir alanda yaşamış olduğu kaygı ve stres onların psikolojik iyi oluşlarında düşümlere neden olduğu ifade edilmektedir (Folkman ve Lazarus, 1984; Ryff, 2014). Aynı zamanda umut düzeyi ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki incelendiği zaman, umut düzeyi yüksek olan bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek olduğu ve olumsuz yaşam koşulları ile daha iyi mücadele ettikleri söylenmektedir (Kemer ve Atik, 2005; Snyder, Cheavens ve Sympson, 1997; Zournazi, 2004). Tüm bu açıklamalar göz önüne alındığı zaman bölümden gelecekte iş bulmaya yönelik umut algısını yüksek ve düşük olması üniversite öğrencilerinin kariyer stresinin etkilediği ve bu durumun da üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin etkilediği olduğu düşünülebilir. Elde edilen mevcut araştırma bulgusunun alan yazındaki araştırmalar sonuçları ile benzer olduğu ve kuramsal yapı ile örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmanın son bulgusuna göre adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeyleri psikolojik iyi oluş düzeylerinin negatif yönde anlamlı bir şekilde yordamıştır. Diğer bir ifade ile adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer stres düzeyleri yükseldikçe psikolojik iyi oluş düzeylerinin azalacağı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada kariyer stresinin alt boyut olan kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğinin psikolojik iyi oluşu negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Günay ve Çelik, 2019). Yine yapılan başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinin kariyer stresleri ile psikolojik iyi oluşları arasında negatif bir ilişkinin bulunduğu saptanmıştır (Zhou ve Xu, 2013). Alan yazında kariyer stresinin psikolojik iyi oluş üzerindeki olumsuz etkisinin açıklayan başka çalışmalar da bulunmaktadır (Skinner ve ark., 2003; Walker ve Peterson, 2012 Viola ve ark., 2016; Wilkins ve ark., 2014). Diğer açıdan bu araştırma bulgusunun stres ve psikolojik iyi oluş

arasındaki ilişkinin açıklandığı kuramsal yapıyla da uyum gösterdiği görülmektedir. Çünkü alan yazında stresli yaratan yaşam koşullarının bireylerin iyi oluşları üzerinde olumsuz etkisinin bulunduğu açıklanmaktadır (Seligman ve ark., 2009; Ryff, 2014; Ryan ve Deci, 2001). Bu nedenle mevcut araştırma bulgusunun alan yazındaki araştırma bulguları ve teorik yapıyla paralel olduğu ve üniversite öğrencilerinin kariyer stres düzeylerinin, psikolojik iyi oluşları üzerinde etkili olduğu ifade edilebilir.

5. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular alan yazına önemli katkılar sağlamasına rağmen bazı sınırlılıklar içermektedir. Araştırmanın örneklem grubunu bir ildeki meslek yüksekokulu oluşturduğundan araştırmanın sonuçları genellenebilirlik açısından sınırlılık taşımaktadır. Bu nedenle farklı illerden ve daha fazla katılımcıya ulaşılan bir örneklem grubunda araştırma tekrarlanabilir. Diğer açıdan bu araştırmanın sonucu adalet meslek yüksekokulu öğrencileri ile sınırlıdır. Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda farklı yüksekokullardan katılımcıların bulunduğu karşılaştırmalı bir çalışmanın yapıldığı bir araştırma planlanabilir. Araştırmanın her ne kadar sınırlılıkları bulunsada elde edilen bulgular üniversite öğrencilerinin iş bulmaya yönelik umutlarının kariyer stresleri ve psikolojik iyi oluşları üzerinde etkili olduğu ve aynı şekilde kariyer streslerinin psikolojik iyi oluşlarının olumsuz yönde etkilediğine işaret etmektedir. Bundan dolayı başka araştırmalarda kariyer stresinin üniversite öğrencilerinin üniversite öğrencilerinin iyimserlik, gelecek yönelimi ve kariyer uyumu gibi değişkenlerle ilişkisini inceleyen araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aslan, B. Y. (2010). Genç işsizliğe yönelik alan araştırması: üniversite öğrencileri arasında kaygı ve umutsuzluk. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(2), 71-86.
- Bilgici, B. G., & Deniz, Ü. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(1), 53-70.
- Bolton, W., & Oatley, K. (1987). A longitudinal study of social support and depression in unemployed men. *Psychological Medicine*, 17(2), 453-460.
- Bozdam, A., & Taşgın, Ö. (2011). Investigation of professional anxiety levels of teacher candidates according to some variables. *Selcuk University Physical Education and Sports Science Journal*, 13(1), 44-53.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyükgöze Kavas, A., ve Topkaya, N. (Mayıs, 2014). *Üniversite öğrencilerinin kariyer kararsızlığında depresyon, kaygı ve stresin rolü*. Youth and Our Cultural Heritage International Congress, Samsun, Turkey.
- Carr, A. (2011). *Positive Psychology: The science of happiness and human strength* (2nd ed.). New York & London: Routledge
- Crespi, T. D., & Becker, J. T. (1999). Mental health interventions for college students: Facing The Family Treatment Crisis. *Family Therapy: The Journal of the California Graduate School of Family Psychology*, 26(3), 141-147.
- Cenkseven, F., & Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznal ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 43-65.
- Choi, B. Y., Park, H. R., Nam, S. K., Lee, J., ..., & Lee, S. M. (2011). The development and initial psychometric evaluation of the Korean Career Stress Inventory for college students. *Career Development Quarterly*, 59, 559-572.
- Cohen, S., Kessler, R. C., & Gordon, L. U. (1995). *Strategies for measuring stress in studies of psychiatric and physical disorders. Measuring stress: A guide for health and social scientists*. Oxford: Oxford University Press.
- Çakmak, Ö., & Hevedanlı, M. (2005). eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 115-127.
- Çevik, V. A., & Öneren, M. (2018). Önlisans öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 1-12.
- De Vos, A., De Clippeler, I., & Dewilde, T. (2009). Proactive career behaviours and career success during the early career. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 82(4), 761-777.
- Dereli, F., & Kabataş, S. (2009). Sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 26(1), 31-36.
- Duru, H. & Gültekin, F. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kariyer stresleri, kariyer uyum yetenekleri ve mentörlük arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 328-337.
- Dursun, S., & Aytaç, S. (2009). Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 71-84.
- Dursun, S. ve Karagün, E. (2012). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi: Kocaeli üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 93-112.
- Dursun, S. & Aytaç, S. (2012). Üniversite öğrencilerinin işgücü piyasasına yönelik beklentileri ve iş deneyimleri ile umutsuzluk ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 373-388.
- Dougall, A. L., & Baum, A. (2012). Stress, health, and illness. In A. Baum, T. A. Revenson, & J. Singer (Eds.), *Handbook of health psychology* (p. 53-78). London: Psychology Press.
- Doğan, T., & Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.
- Diener, E., Wirtz, D., Biswas-Diener, R., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., et al. (2009). New measures of wellbeing. *Social Indicators Research Series*, 39.
- Edwards, K. J., Hershberger, P. J., Russell, R. K., & Market, R. J. (2001). Stress, negative social exchange, and health symptoms in university students. *Journal of American College Health*, 50, 75-79.
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer Publishing Company.
- Fugl-Meyer, A. R., Melin, R., & Fugl-Meyer, K. S. (2002). Life satisfaction in 18-to 64-year-old Swedes: in relation to gender, age, partner and migrant status. *Journal of Rehabilitation Medicine*, 34(5), 239-246.
- Fouad, N. A., Guillen, A., Harris-Hodge, E., Henry, C., ..., Terry, S. (2006). Need, awareness, and use of career services for college students. *Journal of Career Assessment*. 14, 407-420.

- Fox, J., & Weisberg, S. (2019). *An companion to applied regression*. (3rd ed). Los Angeles: Sage Publications
- Günay, A., & Çelik, R. (2019) KARIYER stresinin psikolojik iyi oluş ve iyimserlik değişkenleriyle yordanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(33), 205-218.
- Gizir, C. A. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 196-213.
- Karaman, S. (2009). *Sağlıkla ilgili programlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri*. Yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Kemer, G. ve Atik, G. (2005, Eylül). *Kırsal kesimde ve kent merkezinde okuyan lise öğrencilerinin umut düzeylerinin aileden algılanan sosyal destek düzeyine göre karşılaştırılması VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur*. 21-23 Eylül, İstanbul.
- Küçük, U., Usta, G., & Torpuş, K. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3), 367-372.
- Kim, S. K. (2003). Life stress in freshmen and adjustment to college. *Korean Journal of Youth Studies*, 10, 215-237.
- Katja, R., Paivi, A. K., Marja-Terttu, T. ve Pekka, L. (2002). Relationships among adolescent subjective well-being, health behavior and school satisfaction. *Journal of School Health*, 72(6), 243-250.
- Lipshits-Braziler, Y., Gati, I., & Tatar, M. (2015). Strategies for coping with career indecision: Concurrent and predictive validity. *Journal of Vocational Behavior*, 91, 170-179.
- Lipshits-Braziler, Y., Braunstein-Bercovitz, H., & Kapach-Royf, N. (2019). Strategies for coping with career indecision during the college-to-work transition: Concurrent and predictive validity. *Journal of Career Assessment*, 27(3), 440-456.
- Miller, A.D., & Rottinghaus, P.J. (2014). Career indecision, meaning in life, and anxiety: an existential framework. *Journal of Career Assessment*, 22(2), 233-247.
- Multon, K. D., Heppner, M. J., Gysbers, N. C., Zook, C., Ellis-Kalton, C. A. (2001). Client psychological distress: An important factor in career counseling. *Career Development Quarterly*, 49, 324-335.
- Özden, K., & Sertel-Berk, Ö. (2017). Kariyer stresi ölçeği'nin (ksö) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin sınanması. *Psikoloji Çalışmaları*, 37(1), 35-51.
- Ryff, C. D. (1989). Beyond Ponce de Leon and life satisfaction: New directions in quest of successful ageing. *International Journal Of Behavioral Development*, 12(1), 35-55.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166.
- Ryff, C.D. & Singer, B. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, 9, 13-39.
- Ryff C. D. (2014). Psychological well-being revisited: Advances in the science and practice of eudaimonia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 83, 10-28.
- Rottinghaus, P. J., Jenkins, N., & Jantzer, A. M. (2009). Relation of depression and affectivity to career decision status and self-efficacy in college students. *Journal of Career Assessment*, 17(3), 271-285.
- Saygın, Y. (2008). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Sampson, J. P., Reardon, R. C., Peterson, G. W., & Lenz, J. G. (2004). *Career counseling and services: A cognitive information processing approach*. Belmont: CA Thomson/Brooks/Cole.
- Selye, H. (1976). The stress concept. *Canadian Medical Association Journal*, 115(8), 718.
- Seligman, M. E. P., Ernst, R. M., Gillham, J., Reivich, K., & Linkins, M. (2009). Positive education: Positive psychology and classroom interventions. *Oxford Review of Education*, 35(3), 293-311.
- Skinner, E. A., Edge, K., Altman, J., & Sherwood, H. (2003). Searching for the structure of coping: a review and critique of category systems for classifying ways of coping. *Psychological Bulletin*, 129(2), 216-269.
- Snyder, C. R., Cheavens, J., & Sympson, S. C. (1997). Hope: An individual motive for social commerce. *Group dynamics: Theory, Research, and Practice*, 1(2), 107-118.
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, 13(4), 249-275.
- Snyder, C. R., Shorey, H. S., Cheavens, J., Mann Pulvers, K., Adams, V. H., & Wiklund, C. (2002). Hope and academic success in college. *Journal of Educational Psychology*, 94(4), 820-826.
- Snyder, C. R. (2005). Teaching: The lessons of hope. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24 (1), 72-84.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. (Sixth edition). Boston: Pearson
- Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374-384.
- Yılmaz, A. Öğretmen adaylarının kariyer streslerinin karma araştırma yaklaşımı ile incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 93-105.
- Taşkın, Ö., Bozgeyikli, H., & Boğazlıyan, E. E. (2017). Üniversiteli gençlerin işsizlik kaygıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 551-567.
- Turpçu, E., & Akyurt, H. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer streslerinin belirlenmesi: Giresun Üniversitesi lisans öğrencileri üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 69, 365-380.
- Tuzgöl-Dost, M. (2006). Subjective well-being among university students. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 188-197.
- Üzüm, B., Uçkun, Ö. Ü. S., & Uçkun, C. G. (2018). Üniversite öğrencilerinin yaşadığı bir fenomen: Kariyer stresi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 5(24), 1641-1651
- Üstün, G., Dedekoç, Ş., Kavalalı, T., Öztürk, F., Sapcı, Y., & Can, S. (2014). Üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 200-221.
- Viola, M. M., Musso, P., Inguglia, C., & Lo Coco, A. (2016). Psychological well-being and career indecision in emerging adulthood: The moderating role of hardiness. *The Career Development Quarterly*, 64, 387-396.
- Zhou, M., & Xu, Y. (2013). University students' career choice and emotional well-being. *Journal of Educational and Social Research*, 3, 243-248.
- Zournazi, M. (2004). *Umut değişim için yeni felsefeler* (çev. U. Abacı). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Walker, J. V. III, & Peterson, G. W. (2012). Career thoughts, indecision, and depression: Implications for mental health assessment in career counseling. *Journal of Career Assessment*, 20(4), 497-506.
- Wilkins, K. G., Santilli, S., Ferrari, L., Nota, L., Tracey, T. J., & Soresi, S. (2014). The relationship among positive emotional dispositions, career adaptability, and satisfaction in Italian high school students. *Journal of Vocational Behavior*, 85(3), 329-338.